

Gyanús eltűnések és halálesetek - titkos információgyűjtés és egyéb hatósági intézkedések

Dr. Unger Jenő két nyomozati munkáról szóló írásának ismertetése

SIDLÓ Mariann¹

Az emberi élet a legnagyobb érték, ezért a rendőrség legfontosabb feladatai közé tartozik az eltűnések és a gyanús elhalálozások vizsgálata.

A tanulmány célja feltárni az erre vonatkozó elfeledett szakmai anyagokat, ezen belül dr. Unger Jenő írásait, akinek a '30-as években megjelent szakmai publikációi szolgálnak cikkemhez forrásanyagként. Unger Jenő tapasztalt rendőrként és oktatóként a tudós alaposságával járja körül az ilyen eseteket. Alesetekre lebontott részletes útmutatást ad a nyomozó hatóságok számára, hogyan járjanak el az ilyen kényes ügyekben. Tanulmányait a megtörtént esetek leírása teszi színessé és tanulságossá.

Mind az Eltűntek nyomozása, mind Az ölési szándék leplezése című munkájában lényeges elem a titkos információgyűjtés, amelyet a nyomozás során puhatolódzásként és megfigyelésként hajtanak végre. Az eltűnések esetében az okok felderítése választ adhat arra a kérdésre, hogy hová távozhatott az, aki eltűnt, ami a szükséges intézkedésekre is kihatással van. Haláleseteknél pedig azt lényeges megvizsgálni, hogy állhatott-e valaki érdekében az elhalálozás. A halál oka lehet természetesnek látszó és természetellenes, de balesetnek tűnő egyaránt.

A legsúlyosabb bűneset az emberölés, ezért aki ilyet követ el, azt gyakran leplezni igyekeznek. De egy jó rendőrnek mindig gyanakodnia kell, ezért szükséges megvizsgálnia minden erre okot adó körülményt. Mivel olyan eseteket is vizsgálni kell, amelyekről később mégis kiderül, hogy nem történt bűncselekmény, vagy az eltűntek is előkerülhetnek, esetleg maguk is lehetnek tettesek, ezért a nyomozás során körültekintően, részben a titkos információgyűjtés módszereivel kell eljárni.

Kulcsszavak: eltűnések, halálesetek, titkos információgyűjtés, puhatolódzás, nyomozás

¹ Óraadó tanár, Sola Scriptura Teológiai Főiskola Biblia és Művészetek Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: sidloster@gmail.com

Bevezető gondolatok

A nyomozói hivatás együtt jár a gyanakvással – és okkal. Nem minden meggyilkolton látszik külsérelmi nyom, nem minden eltűntet fenyegettek meg nyíltan, mások előtt. Nem sokkal Unger Jenő itt ismertető írásai megszületése előtt, 1929-ben derült fény egy döbbenetes gyilkosságsorozatra, ami nemcsak az egész országot, de talán a világot is megrázta. A Tiszazugban történt esetek évtizedeken keresztül zajlottak, kiterjedt elkövetői hálózattal. Hatásuk irodalmi feldolgozásokban is lecsapódott, általában véve az elkövető asszonyok „kikapósságát” és pénzéhségét kiemelve, de a jelenség valódi mélységeibe már nem feltétlen belemenne, mert annak kiterjedtsége már a hatóságoknak is sok volt. Így végül a nyomozásokat a további felbukkanó esetek felderítése nélkül zárták le. Nemcsak férjek, hanem általában véve feleslegesnek ítélt eltartottak voltak az áldozatok, így sokadiknak született gyerekek, idős és beteg szülők, súlyosan beteg rokonok.² Az ügy Unger Jenőt is foglalkoztatta, hiszen utalást is tesz rá *Az ölési szándék leplezése* című munkájában.³ Rendőrként fontosnak ítélte meg, hogy minden eltűnési és elhalálozási esetet gyanakvással fogadjon a hatóság, főképp, ha valakinek érdeke is fűződhetett a történetekhez. És hogy volt-e ilyen érdek, azt titkos információgyűjtéssel lehetett kideríteni.

Unger Jenő 1937-es cikkeinek írásakor a vidéki főkapitányság budapesti hivatalában másodfokú büntető rendőrbíróként dolgozott, rendőrfogalmazói fokozatban.⁴ Emellett az egrri jogakadémián mint az első magyar kriminalisztikai tanszék vezetője tanított.⁵

1. kép: Unger Jenő

Forrás: családi archívum

² GUNST 1985.

³ UNGER 1937b.

⁴ Unger Jenő dr.-t a vidéki főkapitánysághoz hívták be szolgálatra. 1935.

⁵ Dr Unger Jenő miskolci rendőrfogalmazót az egrri jogakadémián a kriminalisztika, a tudományos nyomozás-tan és a rendőrbíráskodási jog magántanárává nevezték ki. A kiváló fiatal tudós kapta meg a kriminalisztika első főiskolai tanszékét Magyarországon. 1935.

Az eltűnéseket és gyanús elhalálozásokat egy-egy tanulmányában vizsgálta. Mindkettőben lényeges elem a titkos információgyűjtés. Titkos módon információt a rendőrség és csendőrség puhatolás és megfigyelés útján szerzett. Ennek oka az olyan kényes ügyekben való nyomozás, mint az eltűnés, vagy egy ember természetesnek látszó, de bizonyos körülmények miatt mégis gyanúra okot adó halála. Ezekben az esetekben a nyomozó hatóság emberei az amúgy is lelki megrázkódtatáson átesett családtagoknak nem tetézhetik az aggodalmait vagy fájdalmukat oly ijesztőnek tűnő feltételezéssel, hogy talán bűntény történt, vagy mi több, nyílt gyanúsítással. Hiszen ezeket a feltételezéseket legtöbbször a későbbi nyomozás tisztázza, vagy időközben egy eltűnés magától is megoldódhat. Amennyiben viszont tényleg bűncselekmény történt, a tettes figyelmét idő előtt szükségtelenül hívnák fel az ellene zajló nyomozásra, így akár értékes bizonyítékok is megsemmisülhetnének. De az elbizakodott tettes hibázása is kivártható, miközben megfigyelik. A felsoroltak miatt indokolt óvatosan körüljárni az ügyeket.

Gyanús eltűnések

Unger Jenő: „Eltűntek nyomozása” című a *Csendőrségi Lapokban* 1937-ben megjelent írásában⁶ az eltűnési eseteket és nyomozásukat elemzi. Szerencsére az eltűnt(nek hitt) emberek legnagyobb része hamar előkerül,⁷ de ha ez rövid időn belül mégsem történik meg, annak is jele lehet, hogy baleset, de akár bűncselekmény is történhetett.

2. kép: A *Csendőrségi Lapok* fejléce

Forrás: <https://epa.oszk.hu/03000/03096/00932/pdf/>

Az eltűntek keresése a közigazgatási eljárások körébe tartozott, amennyiben azonban bűncselekmény gyanúja merült fel, már bünygyi eljárás keretében nyomoztak. A cikk szerzője szerint minden eltűnési ügyben feltételezni kell, hogy bűncselek-

⁶ UNGER 1937a.

⁷ Minden gyermekeltűnést a legjobb azonnal bejelenteni a rendőrkapitányságon. 1931.

mény történt, ezért érdemes nyomozást indítani. „A nyomozásnak természetesen amolyan puhatóldzás jellegűnek kell lennie, amely elsősorban az eltűnés okának s körülményeinek tapintatos kutatásából álljon. Az eltűnés okának megállapítása sokszor már is a kezünkbe adja a helyzet kulcsát, ezért itt is előbb az eltűnés okait célszerű megtárgyalnunk.”⁸ Ezek az okok lehetnek az eltűnt személyiségéből, körülményeiből eredő vagy ezeken kívül álló okok.

Személyiségből eredő eltűnési okok

- „1. Csavargó, nyughatatlan természet
2. Kalandvágyás, utazási hajlam (idegenlégióba jutás, kincskeresés)
3. Összeférhetlenség
4. Az öngyilkosság lehetőségének különféle okai: (szerelmi bánat, anyagi összeomlás, egyéb csapás, öngyilkossági hajlam már esetleg előzőleg is megkísérelt öngyilkossággal, gyógyíthatatlan betegség, különféle lelki megrázkódtatások, vagy testi fájdalmak stb.)
5. Elmebetegség vagy elmebaj
6. Olyan betegség, amellyel valahol váratlan rosszullet, avagy halál járhat
7. Gyermekeknél, vakoknál vagy egyéb testi hibában és fogyatékoságban szenvedőknél, járatlan helyeken járóknál vagy ilyen helyhez kötött foglalkozásúknál – az eltűnés lehetősége.”⁹

Ezek sorba vétele után kifejti, hogy az egyes eltűnéstípusok esetében milyen intézkedések szükségesek.

A körözésben fel kell tüntetni a valószínűsíthető vagy megállapított okot. Az 1., 3., 4., 5. és 6. pontok alatt felsorolt esetekben (csavargó természet, összeférhetlenség, elmebaj, rosszullettel vagy halállal járó betegség) a körözésnek általános jelleget tanácsol, kivéve azt az esetet, ha az eltűntről feltehető, hogy valamely meghatározott helyre távozott. Ebben az esetben ennek a helynek az illetékes nyomozó hatóságát értesíteni szükséges. Az eltűnés többi, itt felsorolt esetében már egyéb feladatai is lehetnek a hatóságoknak. „Így például második pont alatt felsorolt kalandvágyás, utazási hajlam esetében azt is kutatás tárgyává kell tenni, hogy nem forog-e fent kivándorlásra csábítás”,¹⁰ esetleg az idegenlégió vagy politikai szervezetek ügynökei által. (Például az eredeti tanulmány megírásakor zajló spanyol polgárháborúval kapcsolatban.) De ide tartozik a nők elcsábítása, kerítés kül- vagy belföldre, az eltűnt nők esetleges hiúsága, hiszékenysége, züllöttségre való hajlama vagy más tulajdonságai kihasználásával. Ha a fenti okok körvonalazódnak, a szerző nagyon fontosnak

⁸ UNGER 1937a.

⁹ UNGER 1937a.

¹⁰ UNGER 1937a.

tartja a politikai nyomozó hatóságok vagy „határszéli hatóságok” időbeni értesítését. „A 4. pontban szereplő öngyilkosság gyanúja esetén mindazokat a lépéseket meg kell tenni, amelyek az öngyilkosság véghezvitelének megakadályozását célozzák: ezek az intézkedések akár helyben (szállodák, megszálló helyek kiértésítése stb.), akár más hatóságok sürgős és azonnali értesítésével történhetnek úgy, ahogy azt a körülmények éppen szükségessé teszik.”¹¹ A 6. pont (olyan betegség, amellyel valahol váratlan rosszullet avagy halál járhat) esetében is lehetnek az egyszerű körözésen túl is feladatai a hatóságoknak. Ide sorolja a nem eltévedt gyermekeket, akiket lehet, hogy elraboltak, és veszélyben lehet ezáltal az egészségük. Ennek több lehetséges okát sorolja fel. Magyarországon már akkor ritkaságnak számított, amiről Romániából még néhány évvel ezelőttről is volt példa, hogy gyermekeket nyomorékká tettek koldulás céljából, vagy mutatványosnak rabolták el őket. Egy ilyen esetet említ például a *Kis Ujság* 1928-ból, amikor cirkuszos vándorcigányok raboltak el Pesterzsébetről egy kilencéves gyereket. A fiú szerepe a társulatnál az akkori jövőmondás egy formája volt: egy papagájjal planétás kártyákat húzott ki a közönség részére, de koldulásra is rákényszerítették. A társulat egy tagja egyéb mutatványosságra akarta fogni, a gyerek ekkor szökött meg.¹² Az ilyen regényes eseteknél, amelyet már a hivatkozott újságcikk is ritkának mond, gyakoribb volt a családi állás megváltoztatására a szülők vitája miatt irányuló szándék. Guttmann Gyurikát elvált szülei kétszer is elrabolták egymástól.¹³ Ezekén túl történhetett még kéjgyilkosság is. A gyermekrablásoknál az eltűntek tapasztalatlansága és védekezésre képtelensége mint belső ok szerepel. Végül a hetedik pont esetében, amikor feltételezhető, hogy az eltűnt eltévedt, amit rövidlátás vagy csökkent hallóképesség is okozhat, haladéktalan intézkedéseket javasol. Hiszen ilyen esetekben számos veszély leselkedhet rájuk, mint például szakadékok, ingoványok, hógörgeteg, megfagyás, jégzajlás vagy akár vadállatok. Ebben az esetben a felkutatáson túl az esetleges segítségnyújtás megszervezése is lényeges.

Mivel a különböző okok különböző intézkedéseket indokolhatnak, ezért nagyon fontos, hogy a rendőr a puhatolózás által a lehetőségekhez képest megállapítsa, hogy mi vezethetett az eltűnéshez. Ami pedig a bűnügyi vonatkozásokat illeti, a belső okok kapcsolatban állhatnak külső okokkal is, ezzel is indokolja a szerző a csoportosítás által a rendszerbe foglalást, mert így könnyebb a feladatokat is meghatározni. „A puhatolódzó vagy nyomozó csendőr, ha tudja azt, hogy az eltűnés okát magában az eltűntben,¹⁴ a környezetében és körülményeiben s végül ezeken kívül álló okokban kell keresnie, a munkájában is rendszert tarthat, beoszthatja a reá háruló feladatok egymásutánját és semmi esetre sem fog kapkodó munkát végezni.”¹⁵

¹¹ UNGER 1937a.

¹² Pesterzsébeti kisfiút raboltak a cigányok. 1928.

¹³ KATONA 1925.

¹⁴ Revideált szó, mert eltűnést ír a folyóirat, de a korábban leírtak alapján egyértelmű, hogy első okként az eltűnt, annak személyisége a meghatározó, és nem az eltűnés maga.

¹⁵ UNGER 1937a.

Az eltűnt körülményeiből keletkezett és a rajta, valamint környezetén kívül eső eltűnési okok

Unger Jenő a második két főbb csoportot, tehát az eltűnt körülményeiből keletkezett és a rajta, valamint környezetén kívül eső eltűnési okforrásokat együtt tárgyalja, mert ezek inkább utalnak a bűnügyi nyomozás szükségességére. Mindezekből kiemelten foglalkozik a közvetlen körülményekhez tartozó egyik fontos okkal. És ez éppen az, hogy „nem az eltűnt esett bűncselekménynek áldozatául, hanem ellenkezőleg: ő követett el bűncselekményt! Sajnos erre a lehetőségre gondolnak legkevesebben s amikor már rágondolnak, bizony elkétek vele, mert az illető már heted-hét országon túl jár.”¹⁶ Ezzel a lehetőséggel számolni kell, kivéve, ha teljesen egyértelmű más ok játszott közre. „Foglalkozásunk követeli azt, hogy gyanakodjunk. Ha valaki eltűnt, ne mulasszunk el kapcsolatot keresni a személye s az eltűnés időpontjában felfedezett vagy elkövetett valamely olyan bűncselekmény között, amellyel az eltűnt személye, esetleg bármi vonatkozásban is összefüggést mutathat.”¹⁷ Előfordulhat, hogy a bűncselekmény csak az eltűnés után derül ki, például sikkasztás vagy rejtett gyilkosság esetében. Ha az eltűntre idegen értékek kezelése volt bízva, vagy bármi más módon lehetősége volt bűncselekmény elkövetésére, „ha ennek még gyanúja sem forog fent az eltűnés időpontjában, iparkodjunk máris bizalmas módon ily irányban puhatolózni, sokszor váratlan és meglepő adatokra fogunk bukkanni”.¹⁸

Itt, egy akkor széles körben ismert esetet említve példaként, csak a monogramjával utal Z. J. diósgyőri bankigazgatóra. A korabeli újságokban az alábbi esetet találtam: 1936. január 8-án, egy szerdai napon eltűnt Záhony János 38 éves bankigazgató, aki hétfőn a feleségétől és két gyermekétől azzal búcsúzott el, hogy Budapestre utazik hivatalos ügyben. „Szerdán kellett volna hazaérkeznie, helyette azonban egy levél jött, amelyben bejelenti, hogy ne várják haza, mert öngyilkos lesz.”¹⁹ Záhony ekkor már évek óta vezette a Moksár (Magyar Országos Központi Takarékpénztár) újdiósgyőri fiókját, ahol az eset után azonnal rovincsolást csináltak, de mindent a legnagyobb rendben találtak. Ez még rejtélyesebbé tette az első napokban eltűnését. Viszont a későbbi nyomozás kiderítette, hogy számos magánszemélyt és közületet becsapva, azoknak hamis nyugtákat adva, jelentős összegeket tett zsebre. A legszomorúbb az ügyben, hogy éppen azokat csapta be leginkább, akik a legközelebb álltak hozzá. A legfőbb károsult a vasgyári evangélikus nőegylet volt, amelynek pénztárosa éppen a saját felesége volt. Az evangélikus egyház nem tett feljelentést. Közeli barátja, Diósgyőr főjegyzője, Fekete Gyula a saját zsebéből állta azt a kárt, ami a hamis nyugták miatt a községet érte. Ő viszont tett feljelentést, ahogyan sok más károsult is. Egyébként az is vita tárgyát képezte, hogy tulajdonképp kit csapott be az eltett pénzeszegekkel, mert a miskolci Moksár igazgató állította azt,

¹⁶ UNGER 1937a.

¹⁷ UNGER 1937a.

¹⁸ UNGER 1937a.

¹⁹ Eltűnt és bejelentette öngyilkosságát egy diósgyőri bankigazgató. 1936.

hogy a nyugták hamisak, és így a befizetőket érte a kár, míg a nyugta- és takarékönyv-tulajdonosok szerint az azokon lévő aláírás cégszerű, szabályos, így érvényes volt, és a pénztár volt a károsult.²⁰ Az okozott kár mintegy ötvenezer pengőre rúgott. A történetek azért is voltak mindenki számára meglepőek, mert Záhony népszerű ember volt, sok barátal, a szebbik nemnek is nagy hódolója volt. Mint később kiderült, nem is kifejezetten nyereségvágyból sikkasztott, a pénzt leginkább szerencsétlen befektetései veszteségeire költötte, részben pedig művészi ambícióinak kiélésére (drága utakat finanszírozott énekesi fellépések céljából). Ezért is, sokan, akiket becsapott, nem tettek feljelentést, sőt voltak barátai, akik a hiányok fedezetére még az eset kipattanása után is saját pénzüket ajánlották fel.²¹

Unger Jenő javasolja a fordított irányban való okkeresést is, tudniillik, ha bűncselekmény történt egy adott hatósági területen vagy a szomszéd területeken, akkor elő kell keresni, hogy kik tűntek el az adott területről abban az időben. Amennyiben egy szomszéd területen történt a bűncselekmény, meg kell vizsgálni, hogy volt-e kapcsolata az eltűntnek az elkövetési hellyel. Ezek lehetnek munkába járás, helyismeret, rokoni vagy ismerősi szál, ott élő haragos, egyéb érdek vagy ok. És ezt is meg lehet fordítani, tehát ha a bűncselekmény a saját hatósági területünkön történt, körül lehet nézni a szomszédos területek eltűntjei között. „A gyakorlatomból állítom, hogy sokszor kinyomozhatatlannak látszó tetteseket sikerült ily módon kézre keríteni.”²²

A közvetlen körülményekhez számító eltűnési okok közé tartozik az eltűnt környezete. Előfordulhat, hogy valaki a munkanélkülisége vagy káros szenvedélyei miatti állandó korholás, a házastárs féltékenykedése, családi viszálykodás vagy az anyagi körülmények nyomasztó súlya miatt önként távozik, de lehetnek olyan okok is, amelyek „már sokkal komolyabb feltevésnek, sőt gyanúnak adhatnak tápot”.²³ Ilyen, ha az eltűnt öregségénél, „betegségénél vagy egyéb tehetetlenségénél és keresetképtelenségénél fogva terhére volt környezetének”.²⁴ Ilyen esetekben mindig alapos utánajárás szükséges. „Előfordult már az, hogy a járni nem tudó nyomorékot jelentették be eltűntnek. Ez esetben kézenfekvő volt a bűncselekmény s a nyomozó hatóságok rögtön tisztában voltak feladatuk jelentőségével.”²⁵ De vannak ennél sokkal bonyolultabb esetek, amelyeknél „*célszerű a környezet viszonyainak kutatásával egyidejűleg már az olyan irányú nyomozás bevezetése is, amely az eltűnés közvetlen körülményeit iparkodik felfedni: tehát a távozás pontos idejét, irányát, a távozás alkalmával a magatartást, az esetleges visszahagyott üzenetet, levelet, ennek valódiságát, azon személyek kilétét, akik utoljára látták az eltűntet*”.²⁶ Különösen fontos ilyenkor a környezettől és másoktól kapott adatok egybevetése,

²⁰ 1927. óta szélhámuskodott Záhony. 1936.

²¹ Záhony János tündöklése és bukása. 1936.

²² UNGER 1937a.

²³ UNGER 1937a.

²⁴ UNGER 1937a.

²⁵ UNGER 1937a.

²⁶ UNGER 1937a.

az esetleges eltérésekre való felfigyelés. Lényeges tényező, hogy ki, mikor és hol látta utoljára az eltűntet, ez a hely veszélyes volt-e. Sokan titkolnak dolgokat, de nem feltétlen azért, mert kapcsolatuk lenne bármiféle bűncselekménnyel, hanem mert nem akarnak rossz színben feltűnni (családi botrányok, káros szenvedélyek, anyagi nehézségek). „Hát bizony nyitott szem kell a nyomozáshoz és legfőképpen az életnek nagyon nagy ismerete!”²⁷ De a lélektani feladatok mellett a tárgyi bizonyítékokra is nagy súlyt kell fektetni. „Itt aztán annyi mindenféle lehetőség van a frissen felmosott padlótól az eltűnéskor viseltnek bejelentett ruhának a szekrényben felleléséig, hogy ezeket már nem is részletezem, csak utalok az emberélet elleni bűncselekményeknél szokásos gyakorlatra.”²⁸

És mindez már átvezet arra a kérdésre, hogy az eltűnt halála érdekében állhatt-e valakinek. Ilyen érdeket jelenthet: örökség, a végrendelet megváltoztatni akarása, életbiztosítás. Az eltűnt környezetéhez való viszonyát, az életében közrejátszó indulatokat és érzelmeket is számításba kell venni. Kutatni kell, hogy harag, bosszú, felháborodás, féltékenység és szerelmi élet okot adhatott-e bűncselekményre. Ezek a körülmények az eltűnt környezetén kívülről is származhatnak.

Ha sem az eltűntből, sem környezetéből önmagában okot levezetni nem lehet, még mindig maradnak lehetőségek. Vannak vegyesen előforduló okok, például a rövidlátó (belső ok) turista szakadékba zuhan (a szerencsétlenség külső ok).

Két család gyűlölködése vezetett az 1929-es csányi tragédiához. Az eltűnt kilencéves Dudás Béla holtteste hatnapi keresés után a kútból került elő. Mint kiderült, egy haragos család egyik tagja volt a gyilkosa, aki a gyermeket a mezőre kicsalta, s ott őt doronggal fejbe vágva ölte meg, s helyben el is ásta egy bokor aljában. De ezt a helyet az elkövető apja nem találta megfelelőnek, onnan kiásta a fiú holttestét és beledobta abba a kútba, amelyből egyébként százhusz ember ivott, mivel a kutat korábban már átvizsgálták. Így, ebben az esetben a két, egy fedél alatt lakó család gyűlölködése mint külső ok szerepel, és a kis Béla hiszékenysége, védtelensége mint belső ok. A tettes kilétének felderítését megkönnyítette, hogy a gyilkos Balázs Ferenc többször is fenyegetőzött a gyermek megölésével: „Megálljatok, nem nevelitek fel, mert agyonütöm a fiatokat!”²⁹

A vegyesen előforduló eltűnési okokon túl lehetnek okok, amelyek az eltűntön és közvetlen környezetén kívül esnek. Unger Jenő ide sorolja a rejtve maradt öngyilkosságot, a balesetet és bűntényt. Ezen esetekben nem marad más, mint az eltűnt nyomon követése addig az időpontig és helyig, amíg már több adat nem található. „Tehát az ú.n. adatkimerítés szabályához kell folyamodnunk a szokásos körözesen felül. Az adatok összessége, s főképp az utolsó időpontra vonatkozó adatok fogják megszabni azokat a feltevéseket, amelyeken a nyomozásnak tovább kell mozognia.”³⁰

²⁷ UNGER 1937a.

²⁸ UNGER 1937a.

²⁹ Kegyetlen gyermekgyilkosság Csány községben két család gyűlölködése miatt. 1929.

³⁰ UNGER 1937a.

Egy eltűnt gazda példáján szemlélteti nagy általánosságban a tennivalókat. „Egy gazda a szomszéd községek valamelyikében vásáron volt, hol tehenét eladta. Az így szerzett pénzzel útközben hazafelé korcsmába tért be, hol társaságba keveredve, a pénz egy részét elmulatta. Ittasan távozott. Társaságának tagjai, egy óra múlva távoztak. A gazda nem ért haza, azóta nyoma veszett. Falujáig a Tisza partján kellett hazajutnia.”³¹

Ez esetben három feltevés lehetséges:

- a) Ittasan a Tiszába zuhant – véletlen baleset.
- b) Öngyilkosság a pénz elmulatása miatt.
- c) Rablás és gyilkosság a megmaradt pénz megszerzése miatt.

Hogy milyen irányba kell elindulnia a nyomozásnak, azt meghatározhatja a holttestnek a Tiszából való előkerülése, a kocsmai társaság későbbi viselkedése, esetleges költekezése, vagy más személyek későbbi útmutatása, besúgás vagy egy névtelen levél. Az eltűnés megoldódásáig számos feladat jár a nyomozással.

Már a közelgő háború előszelét jelentette, hogy a Berlin–Budapest-gyorsvonatról eltűnt két japán tiszt. A két civil ruhás férfi Szobra már nem érkezett meg, bőröndjeik viszont ott árválkodtak a vonatfülkében. Az ezekben talált iratokból egyértelművé vált kilétük. A közvélemény a szovjet titkosszolgálatot gyanította az eset mögött.³² Mint később kiderült, a csehszlovák hatóságok a várakozó vonatról a valószínűleg vásárolni leszállt utasokat letartóztatták, majd a nagy sajtóvisszhang miatt, őket pár napon belül szabadon engedték.³³

Unger Jenő még felhívja a figyelmet arra, hogyha az eltűnés nem oldódna is meg, akkor sem szabad elfelejteni az ügyet. Rendszeresen össze kell vetni későbbi bűncselekmények tetteseivel és áldozataival a meg nem oldott eltűnési esetek eltűntjeinek személyleírását, és a nyomozást, megfigyelést sem kell feladni.

Végül kifejti, hogy mégis, a legtöbb eltűnés egyáltalán nem olyan súlyos, mint azt az ijedt családtagok a rendőrségre rohanva átélik. Férjek kocsmában felejtik magukat, gyermekek játékba merülnek vagy kirándulás után késve érkeznek haza. Üzleti utak maradnak el megbetegedések miatt, albérlők utaznak el pár napra, nem szólva főbérlőjüknek. Akkoriban a munkakeresés nehézkesebb volt, utazgatással járt, ezért előfordulhatott, hogy nem tudtak a munkakeresők magukról egy ideig hírt adni.

„Az eltűnések lélektanához tartozik a zsarolási, ijesztgetési vagy valaminek ki-kényszerítése célzatával történt eltűnés, ez meg főképp női szokás házasság kiero-szakolására, a férjtől valamely kívánság kikényszerítésére, a gyöngébb idegzetű hoz-zátartozóknak valamely okból való megijesztése végett.”³⁴ Ezekon kívül előfordulhat még félelemből és szégyenből való elbujdosás, mely leginkább gyermekekre jellemző.

³¹ UNGER 1937a.

³² A gyorsvonatról eltűnt két japán tiszt. 1937.

³³ A japán vezérkari tiszteteket szabadon bocsátották a csehek. 1937.

³⁴ UNGER 1937a.

Ha gyanús a haláleset

Unger Jenő második munkája *Az ölési szándék leplezése* címet viseli.³⁵ A puhatolózásnak és megfigyelésnek a leplezett gyilkosságoknál is kiemelt szerepe van.

„A titkolt, tudomásra nem jutott bűncselekmények felfedése is feladata a nyomozó szerveknek. Nehéz itt elválasztani a megelőző, megfigyelő közbiztonsági feladatot a szigorú értelembbe vett nyomozási feladattól. Ugyanis a megelőző, megfigyelő (preventív) közbiztonsági szolgálat éppen azon a ponton végződik, ahol a nyomozás legkitoltabb feladata kezdődik: felfigyelni minden olyan megnyilvánulásra, amelyből bűncselekményre lehet következtetni.

Ebből az okfejtésből az egyik legérdekesebb nyomozási kötelesség tűnik ki: ha a bűncselekménynek a legkisebb lehetősége is forog fenn, puhatolódnia olyan gyanúokok után, amelyek eldönthetik azt, hogy van-e tényleg nyomozási feladat, azaz van-e olyan komoly gyanúok, amely bűncselekményre utal.

Nagy fontossága van a gyanús jelenségek megfigyelésének és felfedésének a leg súlyosabb bűncselekmények: az ember élete elleni bűnesetek tekintetében. Ez magától értetődik. Ugyanis, ha van valami nagyon titkolni való, az elsősorban az ilyen fajtájú bűncselekmény, részint az előre látható büntetés nagyságánál fogva, részint pedig azon rendszerint nagy érdeknél fogva, amely indokolta a tettes részéről valaki életének kioltását. Meggyőződésem, hogy főleg azokban az államokban, amelyekben kezdetleges a nyomozó hatóságok kiépítettsége, sok és sok emberélet esik áldozatul bűncselekménynek, anélkül, hogy valaha is kiderülne, hogy egyáltalában bűncselekmény történt.”³⁶

Az eltitkolt szándékkal elkövetett életellenes cselekményeknél a halál oka kétféle lehet: természetesnek látszó vagy rendellenes, de nem gyilkosságnak tűnő. A természetesnek látszókat a legnehezebb felfedni, hiszen természetes halálesetként jegyzik be őket az anyakönyvbe, így a hatóságoknak tudomására sem jutnak.

Természetesnek látszó halálokok

Újszülöttek, csecsemők gyanús halála

A természetes halálnak látszó gyilkosságok sértettjei többnyire a legkiszolgáltatottabb, védekezésre képtelenek, akiknek legnagyobb csoportját akkoriban az újszülöttek képezték. Nekem is feltűnt családfakutatás során lapozgatott egy, a polgári anyakönyvezés bevezetése előtti anyakönyvben például, hogy milyen sok egynapos

³⁵ UNGER 1937b.

³⁶ UNGER 1937b.

újszülött halálát jegyezték be. A halált előidézni szándékos tettekkel vagy szintén szándékos mulasztással is lehet. Az ok lehetett a szegény a házasságon kívül szülés miatt. És valóban, az egynaposan elhunyt újszülöttek legnagyobb részénél ott állt a megjegyzés, hogy „törvénytelen”. Ugyanis az 1895. X. 1. előtt vezetett anyakönyvekben³⁷ volt egy rubrika, amelyben fel kellett tüntetni, hogy törvényes vagy törvénytelen a született gyermek (és a születés mellett a halált is sokszor ugyanazon az anyakönyvi [dupla] oldalon jegyezték). A szegényt szintén okozhatta a házasságon belül, de nem a férjtől származó gyermek. De ezeken kívül is számtalan ok lehetséges, anyagi jellegűek (nehéz anyagi helyzet vagy öröklés), a családi helyzetből adódóak (békétlenség a gyermek miatt, mostohatestvérek), illetve az anya személyiségéből származó okok, ami lehet az is, ha az anya nem akarja magát lekötni egy gyerek mellett. A gyermek halálát pedig szándékos mulasztással előidézni számos módon lehetett úgy, hogy még a boncolásnál sem feltétlen derült ki, hogy mi történt. Ilyen mulasztásos gyilkosságok: a köldökzsinór el nem kötése folytán beálló elvérzés, a gyermek arcon fekvő helyzetben való hagyása, vagy a torokban lévő nyálkának a ki nem takarítása miatt beálló fulladás, de okozhatta az újszülöttek halálát éhhalál vagy kihülés is. Utóbbi még közepes szobahőmérsékleten hagyott újszülött be nem takarásával is beállhat, amit akkor még boncolással sem tudtak megállapítani. Ilyen esetekben a bíróság csak a nyomozati megállapításokra volt utalva. A fenti esetekben természetesen nemcsak az anya lehet a tettes vagy társtettes, hanem a baba, az orvos vagy más személy is. Itt említ olyan esetet is, hogy az apa bérelte fel a bábát, mert nem akart tartásdíjat fizetni. Unger Jenő szerint újszülött gyermek megölésének gyanúja esetén rendkívül óvatosan és körültekintő módon kell eljárni, mert természetes módon is meghalhat a gyermek.

„Ha gyanússá válik a halvaszületés, elsősorban azt kell kutatni, hogy volt-e ok az újszülött megölésére és kinek állt ez érdekében. Azután magát a szülés körülményeit és lefolyását kell nyomozat tárgyává tenni, volt-e a szüléshez megfelelő előkészület, volt-e a szülésnél segédlet, akik a szülésnél jelen voltak, mit tapasztaltak. Nagyon fontos a szülést megelőző időben történetek felderítése, így pl. az anya nem titkolta-e a terhességét?”³⁸

Itt említi, hogy egy anya beismerését úgy sikerült kicsikarnia, hogy szembesítette azzal a ténnyel, hogy semmiféle babaholmit nem vásárolt. De nemcsak újszülötteket öltek meg, hanem csecsemőket, kisgyermeket is, például hiányos táplálás által.

A múlt századelő Magyarországon elsősorban olyan helyeken, ahol nagy volt a nyomor (napszámosok, földmunkások körében), vagy ahol dívott a kapzsiság, a szerencsétlen gyermekeket kvártélyra adva, gyakorta előfordult, hogy megbízták a kvártélyost, tegye el láb alól a kicsiket. S ő tudta, hogyan táplálja a gyermekeket,

³⁷ VÉGH 2020.

³⁸ UNGER 1937b.

hogy azok a másvilágra kerüljenek. Ez nem feltétlen jelentette azt, hogy hiányosan etetett, túltáplálással, rendszertelen étkeztetéssel vagy az életkornak nem megfelelő ételek adásával is elérte célját. Unger Jenő leír egy olyan ügyet, hogy a boncolás során kolbászdarabokat találtak a csecsemő beleiben. Ezekben az esetekben, hogy a gyanút elhárítsák magukról, az elkövetők orvoshoz viszik a már válságos állapotban lévő csecsemőt, de már azon ilyenkor a gondos orvosi kezelés dacára sem lehet segíteni.

De sajnos számtalan egyéb módon is meg lehet ölni egy gyermeket, például szándékos megfázítással, hogy a tüdőgyulladásba vagy más súlyos betegségbe hal bele.

Az egyikzés áldozata lehetett az a kölkedi csecsemő, akit 1928-ban anyja nem szoptatott, csak tejbe áztatott zsemelével etetett, sőt, hideg vízben fürösztött. A kis Tibor a bántalmazások és elhanyagolás következtében egy hónaposan szenderült a másvilágra. Halálának gyanús körülményeit keresztanyja jelentette a hatóságoknak. Ahogy az a nyomozás során feltárult, a kisfiú már a harmadik gyanús körülmények közt elhunyt gyermeke volt a Kovács házaspárnak. Az indítók az lehetett, hogy egyetlen nevelt gyermekükre hagyják teljes vagyoniukat.³⁹

Kortól független áldozatok

Nemcsak gyermekeket, de felnőtteket is megölhetnek úgy, hogy elküldik olyan helyre, ahol fertőzés kering, szándékosan összezárják fertőző beteggel, sőt, egyesesen fertőző baktériumokat juttatnak a szervezetükbe. Ilyen esetekre is többféle példát említ Unger Jenő.

Tanulmánya megírásával egy időben ítélték el Horváth János kónyi vendéglőst és bűntársát, Navratil Józsefet. Horváth el akart válni ötvennégy éves feleségétől, de az asszony erre nem volt hajlandó, mert szerette őt. A vendéglős barátjának panaszkodott feleségével való rossz viszonyára, és mérget kért tőle, hogy így szabaduljon meg az asszonytól. Navratil tüdőgümőkórt okozó baktériumokat (Koch-bacilust) szerzett Horváth kérésére, s az utóbbi karácsony napján a baktériumokat egy aszpirines fiolából felesége kávéjába öntötte. Az addig makkegészséges nő kórházba került. Egy feljelentés révén megindult a nyomozás, és kiderült, hogy mi okozta betegségét, ennek ellenére nem vallott férje ellen, bár a vendéglős az eljárás során mindent beismert.⁴⁰

„Ezeknél az eseteknél természetesen annak a megállapítása, hogy a tettes cselekménye és a bekövetkezett eredmény között megvan-e az okozati összefüggés, tisztán orvosszakértői feladat, a nyomozás adatai azonban az orvosszakértőt nagyban támogatják munkájában.”⁴¹

³⁹ Az egyhónapos Kovács Tibor halálának rejtélyes körülményei. 1928.

⁴⁰ UNGER 1937b. Tuberkulózis-bacillussal mérgezte meg feleségét egy györmegyei vendéglős. 1936.

⁴¹ UNGER 1937b.

„Talán a legnehezebb nyomozási feladat azoknál az eseteknél jelentkezik, ahol már amúgy is adva vannak olyan körülmények, amelyeknek felhasználása emberhálát okozhat anélkül, hogy annak nyoma lenne.”⁴² Ennek áldozatai első körben a környezetükre terhet jelentő súlyos betegek. Unger Jenő saját gyakorlatából említ egy ilyen esetet: „a feljelentést egy férj tette, aki feleségétől elköltözve, súlyos szívbeteg anyjához ment lakni; a feleség egy reggelen megjelent az anyósa lakásán és botrányt csapott, bár a szóváltás hevében a férj többször figyelmeztette, hogy az eset az anyja életébe kerülhet. A feleség közben baltát is felkapott, amire az anyós összeesett és rögtön meghalt.”⁴³

A gondozásra szorulókból gyakran lesznek áldozatok, amennyiben elhanyagolják őket, ami szándékos is lehet. De siettethetik vagy akár elő is idézhetik halálukat.

Természetellenes vagy rendellenes elhalálozások, amelyeknél az ölés ténye rejtett:

1. gondatlanságból elkövetett cselekménynek való beállítás;
2. természetes halál vagy véletlen baleset látszatának keltése;
3. öngyilkosságnak való beállítás.

Gondatlanságból elkövetett cselekménynek való beállítás

Ezt az alpontot *A gondatlanságból elkövetett bűncselekmények nyomozása*⁴⁴ című cikke egy részletében vizsgálja.

„Minden gondatlannak látszó bűncselekménynél a nyomozást végző csendőr sohase feledkezzék meg arról a lehetőségről, hogy a tettes a gondatlanságnak csak a látszatát keltette, a gondatlanságba burkolta bele az egyébként szándékos bűncselekményt, hogy cselekménye enyhébb büntetőjogi beszámítás alá kerüljön.”⁴⁵

A természetes halál látszatának keltése erő- vagy vegyi behatásra

Az, hogy erőbehatással történt a halál okozása, még nem jelenti feltétlen azt, hogy bármi nyoma marad. Az egyik leggyakoribb ilyen, ha valakit párnával fojtanak meg. Vagy az ujjszülött orrának befogása, mintha a szülés komplikációi (farfekvés, burokban születés, köldökzsinór rátekeredése) miatt halt volna meg. Lehet ilyen a tüdővérzéses mellbeütése, vagy a szervi szívbajos szíven ütése is. Vékony tűszerű

⁴² UNGER 1937b.

⁴³ UNGER 1937b.

⁴⁴ UNGER 1936.

⁴⁵ UNGER 1936.

dolgokkal is okoztak sokan másoknak halált, ami legtöbbször rejtve maradt, mert csak az alapos boncolás tárhatta fel, ami akkor következett be, ha nem rögtön halt meg az áldozat.

A mérgekkel való emberölésnek két fő altípusa van. Az egyik, amely rögtön öl, a másikat hosszan adagolják, betegség látszatát keltve.

„Ahol minden előző betegség nélkül gyanús körülmények közt áll be a halál, vagy maga a betegség nem természetes halált sejtet, mindig célszerű felfigyelni s az irányban puhatólódzni, hogy nem állt-e valakinek érdekében az elhaltat láb alól eltenni. Igaz, hogy a gyanú öl, ép ezért e kérdést rendkívül óvatossággal kell kezelni.”⁴⁶

Mérgezéses esetekben az akkori orvosi ismeretek alapján a boncolás során nem mindegyiket tudták a harmincas években kimutatni. Felhívja a figyelmet a tünetek feljegyzésére, a vegyi vizsgálat céljaira szánt nyomok, anyagok, részek begyűjtésére, különösképp a vizeletminta eltevésére, mert ez – ahogy mondja – kimaradt a tankönyvekből a hányadék, kivérzés és székletminta eltevése mellett. Fontosnak tartja az azonnali házkutatás lefolytatását és a mérgegyanús anyagok lefoglalását. „Pl. orvosságok, főzetek, növényi alkatrészek vagy a háznál tartott növények (maszlagos redőszirm, nadragulya, bűdös bürök, őszi kikerics, a hunyorfajták, leanderlevelek stb.)”⁴⁷ A korabeli boncolások során az áramütés okozta halált sem minden esetben tudták kimutatni.

A fentebb felsorolt maszlagos redőszirmot ma leginkább csattanó maszlagként ismerjük. E növény porával mérgezte meg három és fél éves unokaöccsét 1924-ben Bőbék Pál Piskón; a mérget túrós rétesre szórta, így szabadulva meg a gyermektől. Tettében nagyanyja és bátyja – a gyermek apja – is segítségére voltak, úgy találták, nyolc hold földjük nem tud annyi családtagot eltartani, mint ahányan voltak.⁴⁸

⁴⁶ UNGER 1937b.

⁴⁷ UNGER 1937b.

⁴⁸ Gyermekgyilkosság maszlagos redőszirmmal. 1925.

3. kép: *Datura Stramonium*, csattanó maszlag (a növény minden része mérgező, különösen a magja)

Forrás: STEPHENSON–CHURCHILL 1836

Nyilvánvaló a természetellenes halál, de balesetnek látszik

Unger Jenő kiemeli a vízi hullák vizsgálatának fontosságát, amely által a halál oka megállapítható. Itt is lényeges az eltűnés körülményeinek vizsgálata, és hogy kinek az érdekében állhatott esetleg az elhunyt halála, akinek tárgyait, öltözetét is át kell vizsgálni.

A balesetek látszatának keltése gyakori hegytetőről, szikláról való letaszítás vagy gyors közlekedési eszközök elé/alá lökés által.

A Bécshez közeli Helenental kirándulóhelyen 1927 márciusának elején kirándulás közben lezuhant egy szikláról egy asszony, aki ennek következményeként kómába került. A nyomozás során kiderült, hogy amikor elindultak kirándulni, a férj azt találta mondani a szomszédoknak, hogyha nem jönnének vissza a túráról, a lakás a berendezéssel együtt a rokonait illeti. Majd szaporodtak a gyanús részletek. A férjnek, Höllerer Alajosnak, szeretője volt, és el akart válni. Néhány hónappal a kirándulás előtt életbiztosítást kötött a feleségére. A férj a kihallgatások során kitartóan tagadott, majd

önellentmondásba keveredett, s végül a vizsgálóbírónak bevallotta, hogy ő taszította le feleségét a szikláról.⁴⁹

Bizonyos esetekben már nem élő embert dobnak le a magaslatról vagy vetnek vonat elé, esetleg tűzbe, hogy a korábbi gyilkosság nyomát elfedjék. Ezekben az esetekben általában a helyszín és az áldozat személyi viszonyainak alapos vizsgálata vezethet eredményre, mert szemtanúk ritkán vannak.

Egy ilyen esetet vázol az *Aradi Közlöny* 1932-ből: Belgrád közelében, egy vasútállomásnál a síneken holtan találták Pesovics Milikan földmérnököt. Először véletlen szerencsétlenségként könyvelték el az esetet, amíg nem érkezett több névtelen feljelentés. Mint kiderült, a mérnök egy Risztics nevű tanítónő lakásán töltötte élete utolsó éjszakáját. A nő egy tizenöt tagú bandát bérelt fel a férfi megölésére, akik először leütötték, eszméletlen állapotban a tanítónő lakására vitték, ott megfojtották, majd a közeli vasútállomásnál a sínekre helyezték holttestét.⁵⁰

„A véletlen által okozott baleset képébe vannak burkolva az olyan ölések, amelyek valamely szerkezet, készülék avagy helyzet beállításának vagy pedig megrongálásának segítségével hajtatnak végre.”⁵¹ Itt a példák: az autó tengelyének elfűrészélése, ijedős lovak befogatása és megijesztése, tetőzsindely vagy épület falrészeinek lezuhantatása az arra haladó sértett felett, vegyi anyagokkal robbanás előidézése, tűzvész okozása, úttest beszakadása, híd leszakadása.

Öngyilkosságnak való beállítás

Itt két rejtélyesnek tűnő esetet említ. Mind a kettőben felakasztva találták a holttestet, az elsőben még búcsúlevél is volt az elhunyt kézírásával. Ebben az esetben az elkövető azon bukott meg, hogy már hullafoltok voltak a holttest hátán, amiből az következik, hogy a halott egy ideig a hátán feküdt. Pedig a gyilkosnak még arra is gondja volt, hogy belülről zárja be az ajtót, ahonnan ő a padlás gerendái között távozott. A második esetben pedig az volt a furcsa, hogy a meghalt molnár mezítlábas talpa lisztes volt, miközben a holttest egy igencsak sáros kert fájára volt felakasztva.

Összefoglalás

Unger Jenő tanulmányaiban a tudós alaposságával járja körül azokat az okokat, amelyek miatt valakinek az életét vehetik, és bemutatja azokat a módszereket, amelyekkel eléri, hogy az mégsem látszik gyilkosságnak, sőt, esetleg a holttest sincs meg. Mivel ezek a gyilkosságok eltűnésnek, természetes halálnak, balesetnek vagy gondatlanságnak vannak beállítva, ezért minden ilyen, gyanúra okot adó esetet szük-

⁴⁹ Bebiztosította a feleségét és azután letaszította a szikláról. 1927.

⁵⁰ Páratlan kegyetlenséggel gyilkoltak meg egy mérnököt Jugoszláviában. 1932.

⁵¹ UNGER 1937b.

séges a hatóságoknak megvizsgálnia. Ebből adódik, hogy olyan eseteket is vizsgálni kell, amelyekről később mégis kiderül, hogy a halál oka természetes, vagy tényleg baleset történt. Az eltűntek is előkerülhetnek, sőt maguk az eltűntek is lehetnek tettesek. Ezek miatt a nyomozás során óvatosan, részben a titkos információgyűjtés módszereivel kell eljárni, ezt ekkor a rendőrségi és csendőrségi gyakorlatban puhatolódzásnak nevezték. Mivel az eseteket Unger Jenő aletekre lebontva nagy részletességgel tárgyalja, és a nyomozás eredményességének eléréséhez más módszerek is szükségesek, ezeket is mindig megemlíti, ahol szerepük van. Eltűnésnél a körözési irat megfelelő megfogalmazását, egyéb hatóságok értesítését, meglévő holttest esetében a boncolást, mérgezésnél az azonnali házkutatást (tárgyi bizonyítékok beszerzését), elég összegyűlt adat esetén a kihallgatást stb. A puhatolódzás legfőbb szerepe tehát az esetleges okok, érdekek, lehetőségek, kapcsolatok, módszerek feltárása, mindezek átlátását pedig a csoportosítás elősegíti. A puhatolódzás tehát a kényes ügyekben való nyomozás lényeges eleme.

Felhasznált irodalom

1927. óta szélhámuskodott Záhony. *Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap*, 1936. január 17.
 A gyorsvonatról eltűnt két japán tiszt. *Karcagi Napló*, 1937. február 10.
 A japán vezérkari tiszteket szabadon bocsátották a csehek. *Karcagi Napló*, 1937. február 17.
 Az egyhónapos Kovács Tibor halálának rejtélyes körülményei. *Pécsi Napló*, 1928. február 10.
 Bebiztosította a feleségét és azután letaszította a szikláról. *Magyar Hirlap*, 1927. március 11.
 Dr Unger Jenő miskolci rendőrfogalmazót az egri jogakadémián a kriminalisztika, a tudományos nyomozástan és a rendőrbíráskodási jog magántanárává nevezték ki. A kiváló fiatal tudós kapta meg a kriminalisztika első főiskolai tanszékét Magyarországon. *Tolnai Világlapja*, 37(30), 6.
 Eltűnt és bejelentette öngyilkosságát egy diósgyőri bankigazgató. *Nyírvidék – Szabolcsi Hirlap*, 1936. január 10.
 GUNST Péter (1985): Tiszazug 1929 – Meggyilkolt férjek és apák. *História*, 7(2). 25, 34.
 Gyermekgyilkosság maszlagos redősirommal. *Friss Ujság*, 1925. január 10.
 Kegyetlen gyermekgyilkosság Csány községben két család gyűlölködése miatt. *Kis Ujság*, 1929. szeptember 14.
 KATONA Viktor (1925): A kétszer elrabolt Guttmann Gyurika kálváriája. *Esti Kurir*, 1925. május 10.
 Minden gyermekeltűnést a legjobb azonnal bejelenteni a rendőrkapitányságon. *[Miskolci] Reggeli Hirlap*, 1931. július 11.
 Páratlan kegyetlenséggel gyilkoltak meg egy mérnököt Jugoszláviában. *Aradi Közlöny*, 1932. július 21.
 Pesterzsébeti kislányt raboltak a cigányok. *Kis Ujság*, 1928. március 24.
 STEPHENSON, John – CHURCHILL, James Morss (1836): *Medical Botany*. London. Online: <https://wellcomecollection.org/works/hrsc7hbu/items?canvas=7>
 Tuberkulózis-bacillussal mérgezte meg feleségét egy győrmegyei vendéglős. *Esti Kurir*, 1936. május 17.
 UNGER Jenő (1936): A gondatlanságból elkövetett bűncselekmények nyomozása. *Csendőrségi lapok*, 26(16), 486–490.
 UNGER Jenő (1937a): Eltűntek nyomozása. *Csendőrségi Lapok*, 27(7), 209–212.
 UNGER Jenő (1937b): Az ölési szándék leplezése. *Csendőrségi Lapok*, 27(1), 2–9.
 Unger Jenő dr.-t a vidéki főkapitánysághoz hívták be szolgálatra. *Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap*, 1935. szeptember 22.

VÉGH Ákos László (2020): A polgári anyakönyvvezetés bevezetése. Székesfehérvár: Albaarchivum. Online: <https://albaarchivum.hu/a-polgari-anyakonyvvezetes-bevezetese-1895-x-1/>
Záhony János tündöklése és bukása. *Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap*, 1936. január 14. Online: www.rawpixel.com/image/327016/free-illustration-image-flower-snare-vintage-botanical?destination=%2Fimage%2F327016%2Ffree-illustration-image-flower-snare-vintage-botanical

ABSTRACT

Suspicious Disappearances and Deaths - Secret Information Gathering and Other Official Actions

Presentation of Dr. Jenő Unger's Two Articles on Investigative Work

Mariann SIDLÓ

Human life is the greatest asset, so one of the most important tasks of the police is to investigate disappearances and suspicious deaths.

The aim of the study is to explore forgotten professional materials related to this subject, particularly the writings of Dr. Jenő Unger, whose professional publications published in the 30s serve as source material for my article. Dr. Jenő Unger, as an experienced police officer and educator, explores such cases with the thoroughness of a scientist. Broken down by sub-cases, it provides detailed guidance to investigative authorities on how to deal with such sensitive instances. His studies are colourful and instructive by the description of cases that took place. An essential element of both his works, "The Investigation of the Missing" and "The Covering Up the Intent to Kill" is the secret information gathering, which is carried out during the investigation as probing and surveillance. In the case of disappearances, finding the causes of disappearances can answer the question of where the missing person may have gone, which also affects the necessary measures. In the case of deaths, it is important to examine whether the death could have been in someone's interest. The cause of death may appear natural or unnatural, but it can also appear accidental.

The most serious crime is murder, so those who commit it often try to cover it up. But a good police officer should always be suspicious, which is why he needs to investigate all the circumstances that give rise to this. Since cases must also be investigated that later turn out not to have been committed, or the missing persons may also turn up, or they may themselves be the culprits, the investigation must be carried out carefully, partly using methods of secret information gathering.

Keywords: *disappearances, deaths, secret information gathering, probing/soft intelligence, investigation*